

Η προσβασιμότητα στα ελληνικά πανεπιστήμια: Το παράδειγμα της Μονάδας Προσβασιμότητας του ΕΚΠΑ

ΕΛΛΑΔΑ / Τετάρτη 3 Δεκεμβρίου 2025, 07:06:27 / Τελευταία Ενημέρωση: 07:06 / Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ

Η Πανωραία έχει ετοιμαστεί. Οι απαραίτητες σημειώσεις, η τσάντα της, κινητό φορτισμένο, όλα εντάξει. Βγαίνει από το δωμάτιό της, μπαίνει στο ασανσέρ και κατεβαίνει στο ισόγειο.

Αυτή θα μπορούσε να είναι η περιγραφή για κάθε φοιτητή ή φοιτήτρια που ετοιμάζεται να μεταβεί στο κτίριο όπου πραγματοποιούνται οι διαλέξεις ή τα εργαστήρια. Στην περίπτωση της Πανωραίας, η πρόσβαση από το ένα σημείο στο άλλο έχει μία επιπλέον παράμετρο: το αμαξίδιο της.

Έξω από την εστία, την περιμένει το ειδικό βανάκι του πανεπιστημίου, που θα τη μεταφέρει στο τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του ΕΚΠΑ, όπου κάνει το μεταπτυχιακό της.

Το ΑΠΕ-ΜΠΕ μίλησε με την Πανωραία, με αφορμή τη σημερινή Διεθνή Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία, όπως επίσης και με ανθρώπους που βρίσκονται πίσω από τη λειτουργία της Μονάδας Προσβασιμότητας του ΕΚΠΑ, η οποία θα κλείσει αισίως τα είκοσι χρόνια λειτουργίας την ερχόμενη χρονιά.

«Το πρώτο μου πτυχίο είναι από το Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του ΕΚΠΑ. Αυτή τη στιγμή φοιτώ στο ΔΠΜΣ «Διοίκηση και Οικονομική των Τηλεπικοινωνιακών Δικτύων και Πληροφοριακών Συστημάτων», επίσης του Τμήματος Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του ΕΚΠΑ, που αποτελεί μια φυσική συνέχεια των σπουδών μου και μου δίνει την ευκαιρία να συνδυάσω τις τεχνικές γνώσεις με πιο διοικητικές και οικονομικές προσεγγίσεις», λέει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ για τις σπουδές της.

Η Πανωραία Τσόλκα, μιλώντας για την εμπειρία της στο πανεπιστήμιο, ανέφερε ότι πέραν του υψηλού ακαδημαϊκού επιπέδου και των ευκαιριών που προσφέρονται, οι καθηγητές «στηρίζουν πραγματικά τους φοιτητές τους».

Από τον πρώτο χρόνο ως προπτυχιακή φοιτήτρια, η Πανωραία έχει εγγραφεί στη Μονάδα Προσβασιμότητας του πανεπιστημίου. «Η εμπειρία μου έχει βελτιωθεί αισθητά χάρη στη Μονάδα», σημείωσε και πρόσθεσε ότι είναι μία υπηρεσία που «πραγματικά διευκολύνει την καθημερινότητα».

Η Πανωραία, εκτός από τη μετακίνηση από και προς το πανεπιστήμιο --μία υπηρεσία που παρέχεται σε κάθε φοιτητή με αναπηρία, με βάση το πρόγραμμά του-- κάνει επίσης χρήση της υπηρεσίας εθελοντικής υποστήριξης φοιτητών για την παροχή σημειώσεων, σε συνεννόηση πάντα με την Μονάδα, καθώς επίσης και της προσαρμογής του χρόνου για την ολοκλήρωση των εργασιών και την εξετάσεων.

Όπως είπε, η προσαρμογή στο περιβάλλον του πανεπιστημίου ήταν ορισμένες φορές απαιτητική. «Κυρίως στα πρώτα χρόνια, όταν ακόμη προσπαθούσα να προσαρμοστώ στους ρυθμούς της σχολής, όπως συμβαίνει σε όλους».

Στο πρόγραμμά της, πάντως, δεν είναι μόνο τα μαθήματα, αλλά και η άθληση. «Η Μονάδα έχει φροντίσει για τη δημιουργία αθλητικού τμήματος για τους ΦμεΑ όπου εγώ συμμετέχω τόσο στο κολυμβητήριο όσο και στο πανεπιστημιακό γυμναστήριο», ανέφερε η Πανωραία και πρόσθεσε: «Αυτό έχει βοηθήσει σημαντικά στο να αισθάνομαι ακόμη πιο άνετα και ανεξάρτητη».

Εξατομικευμένες παρεμβάσεις και αυτονομία

Η Πανωραία είναι μία από τους συνολικά 1.948 φοιτητές και φοιτήτριες με αναπηρία και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που είναι εγγεγραμμένοι στα τμήματα και τις σχολές του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και εκ των 800 φοιτητών και φοιτητριών που εξυπηρετεί η Μονάδα Προσβασιμότητας του πανεπιστημίου.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, από το σύνολο των ΦμεΑ και ΕΕΑ, οι 225 φοιτητές έχουν κινητικές αναπηρίες, οι 177 μαθησιακές δυσκολίες, οι 114 σοβαρές παθήσεις, οι 79 τύφλωση ή χαμηλή όραση και οι 78 κώφωση ή βαρηκοΐα.

«Το κάθε άτομο με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχει τις δικές του αδυναμίες και τις δικές του δυνατότητες, οι οποίες δεν μπορούν να μπουν σε ένα κουτί. Το σημαντικό είναι ότι γίνεται εξατομικευμένη και προσωποποιημένη αξιολόγηση και είναι εξατομικευμένες οι παρεμβάσεις που δίνονται στο κάθε άτομο», ανέφερε στο ΑΠΕ-

ΜΠΕ η Νικολέττα Ιακωβίδου, καθηγήτρια Παιδικής Νεογνολογίας της Ιατρικής του ΕΚΠΑ, διευθύντρια της Νεογνολογικής Κλινικής του ΕΚΠΑ στο Αρεταίειου και Πρόεδρος της Επιτροπής Ισότιμης Πρόσβασης ΑμεΑ και ΕΕΑ του ΕΚΠΑ.

«Το εντυπωσιακότερο είναι ότι η δομή της Μονάδας είναι έτσι οργανωμένη, ούτως ώστε όλοι να είναι κρίκοι σε μία αλυσίδα: Μονάδα, εργαζόμενοι, Σύμβουλοι Καθηγητές Προσβασιμότητας, αρμόδια στελέχη στις γραμματείες κάθε Τμήματος των Σχολών. Στο κέντρο του κρίκου ο κάθε φοιτητής που είναι μια ξεχωριστή οντότητα», πρόσθεσε.

Όταν μιλάμε σήμερα για εξατομικευμένες προσαρμογές, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές δεν είναι σταθερές για κάθε φοιτητή, ούτε παραμένουν ίδιες όλη την πορεία του στο πανεπιστήμιο. Τροποποιούνται ανάλογα με τις καινούριες προκλήσεις που αντιμετωπίζει κάθε φορά, όσο εξοικειώνεται συνεχώς με τα εργαλεία και τις υπηρεσίες. Μάλιστα, ανά εβδομάδα δίνεται αναφορά προς τη Μονάδα για το εάν και πώς δουλεύουν οι προσαρμογές που έχουν εγκριθεί.

Η πληροφορική «φέρνει» λύσεις

Η Μονάδα Προσβασιμότητας του ΕΚΠΑ ιδρύθηκε και λειτουργεί από το 2006, μετά από σχετικές αποφάσεις της Συγκλήτου και του Πρυτανικού Συμβουλίου. Ωστόσο, οι προβλέψεις για την πρόσβαση στο πανεπιστήμιο Αθηνών των φοιτητών με αναπηρία είχαν αρχίσει πολύ νωρίτερα, από το 1998, μέσω του Εργαστηρίου Φωνής και Προσβασιμότητας, υπό τη διεύθυνση του Γιώργου Κουρουπέτρογλου, ομότιμου --πλέον-- καθηγητή στο τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών.

Τότε, η προσβασιμότητα ήταν ακόμα μία έννοια κυρίως αναφερόμενη ερευνητικά, οι προσωπικές εμπειρίες του καθηγητή όμως, έμελλαν να αλλάξουν την εμπειρία των φοιτητών με αναπηρία στα ελληνικά πανεπιστήμια. Με αφορμή προσωπικές εμπειρίες του κ. Κουρουπέτρογλου, καθώς και ανάγκες φοιτητών του ΕΚΠΑ, άρχισαν να προτείνονται λύσεις με βάση την πληροφορική. Σήμερα, ένας από τους τρεις βασικούς πυλώνες της αποστολής της Μονάδας αφορά στην πληροφορική.

«Η αποστολή της Μονάδας έχει τρεις πυλώνες: την προσαρμογή στο φυσικό περιβάλλον, τις υπηρεσίες πρόσβασης και τις υποστηρικτικές τεχνολογίες πληροφορικής», ανέφερε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο κ. Κουρουπέτρογλου.

Βασικά εμπόδια και περιορισμοί που συναντούν οι φοιτητές στους οποίους απευθύνεται και στα οποία καλείται να επεμβεί η Μονάδα Προσβασιμότητας, είναι η πρόσβαση από τη διαπροσωπική επικοινωνία με τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας και τις πανεπιστημιακές κτιριακές εγκαταστάσεις, μέχρι το εκπαιδευτικό υλικό (έντυπο και ηλεκτρονικό), τον πίνακα και τις προβολές της αίθουσας διδασκαλίας. Από τη συγγραφή σημειώσεων, εργασιών και το περιεχόμενο του Διαδικτύου και τις εφαρμογές πληροφορικής, μέχρι τις γραπτές εξετάσεις.

«Η πληροφορική μπορεί να δώσει λύσεις λειτουργικότητας εκεί που σταματά η Ιατρική. Ο τυφλός μπορεί να διαβάσει, να πάρει πληροφορίες και να γράψει, όχι με ιατρικές λύσεις, αλλά με εργαλεία πληροφορικής», σημείωσε.

«Η πρόσβαση έχει να κάνει με το πώς θα έρθει ο φοιτητής --πρόσβαση στο κτίριο--, πώς θα έχει πρόσβαση στον πίνακα, να παρακολουθήσει στο μάθημα, πώς θα έχει πρόσβαση στις εξετάσεις και να συμμετέχει ισότιμα με τους υπόλοιπους, πώς θα έχει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό που θα διαβάσει στο σπίτι του, στο διαδίκτυο, στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες. 'Αρα, η πληροφορική παίζει έναν πολύ σημαντικό ρόλο και δίνει λύσεις», εξήγησε.

Τα πανεπιστήμια οδηγοί στην καλλιέργεια κουλτούρας συμπερίληψης

Αξίζει να σημειωθεί ότι η εν λόγω Μονάδα του ΕΚΠΑ και ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας της, αποτέλεσε το μοντέλο με βάση το οποίο καταρτίστηκαν αργότερα οι προβλέψεις του νόμου 4957/2022 για τα Άτομα με Αναπηρία και τα Άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Επιπλέον, το μοντέλο αυτό έχει υλοποιηθεί σε 26 πανεπιστήμια από 8 χώρες, μεταξύ των οποίων η Αλβανία, το Μαυροβούνιο, το Μαρόκο, και η Ιορδανία. Παράλληλα, έχει μεταφέρει τεχνογνωσία για την οργάνωση για λειτουργία των Μονάδων Προσβασιμότητας σε άλλα 14 ελληνικά ΑΕΙ. Μεταξύ αυτών, το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Η Μονάδα Ισότητας Πρόσβασης (ΜΙσΠ) ατόμων με αναπηρία και ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΟΠΑ) ιδρύθηκε το 2025. Η Μονάδα ήδη παρέχει υπηρεσία μεταφοράς σε φοιτητές με βαριά κινητική αναπηρία και συγκεντρώνει τα αιτήματα σε ένα θεσμικά οργανωμένο πλαίσιο. Μόνο στους πρώτους τέσσερις μήνες λειτουργίας της, 14 φοιτητές ζήτησαν υποστήριξη, ενώ 3 αξιοποιούν τη νέα υπηρεσία μεταφοράς.

«Τα στοιχεία επιβεβαιώνουν πόσο αναγκαία ήταν η ίδρυσή της», σχολίασε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ η Ελεάννα Γαλανάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Αντιπρύτανης Οικονομικού Προγραμματισμού και Υποδομών και Συντονίστρια της Επιτροπής Ισότιμης Πρόσβασης του ΟΠΑ.

Πέραν της άμεσης ενίσχυσης της καθημερινότητας των φοιτητών με δυσκολίες πρόσβασης και των οικογενειών τους, η κα. Γαλανάκη επεσήμανε ότι μακροπρόθεσμα, η συνεισφορά της λειτουργίας της Μονάδας θα είναι ακόμη μεγαλύτερη:

«Απομακρύνοντας τα εμπόδια σήμερα, βοηθά να καλλιεργηθεί μια κουλτούρα ποικιλομορφίας και συμπερίληψης, που ωφελεί το σύνολο των φοιτητών, την κοινωνία και την οικονομία. Ένα πανεπιστήμιο ανοιχτό σε όλους προετοιμάζει μια κοινωνία χωρίς εμπόδια, πολίτες χωρίς στερεότυπα και ηγέτες που αναγνωρίζουν την αξία της διαφορετικότητας», τόνισε η κα. Γαλανάκη.

Οι προκλήσεις από εδώ και πέρα

Αν και η νομοθεσία πλέον μπορεί να θεωρηθεί ένα πολύ σημαντικό βήμα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι από το αυτονόητο στο κεκτημένο υπάρχει ακόμη δρόμος. Η εκπαίδευση και ωρίμανση του προσωπικού, καθώς επίσης και η οργάνωση και λειτουργία Μονάδων Προσβασιμότητας σε όλα τα ΑΕΙ απαιτεί χρόνο και πόρους.

«Η βασική μας ανησυχία αφορά τη συνέχιση της χρηματοδότησης σε βάθος χρόνου, αφού τα σημερινά προγράμματα στελέχωσης έχουν τριετή ορίζοντα. Η διατήρηση αυτών των δομών δεν είναι πολυτέλεια· είναι προϋπόθεση για ένα σύγχρονο, δημόσιο πανεπιστήμιο που στηρίζει πραγματικά όλους τους φοιτητές του», επεσήμανε η κα. Γαλανάκη.

Από την πλευρά της, η κα. Ιακωβίδου σημείωσε ότι η δράση των Μονάδων έχουν όρια. «Ο ρόλος της Μονάδας περιορίζεται στο να στρώσει τον δρόμο μέσα στο πανεπιστήμιο για να μπορέσει να αποκτήσει αυτό που έχει βάλει ως στόχο και όνειρο το κάθε άτομο. Από εκεί και πέρα, για την ένταξή τους στην κοινωνία, βάσει των προσόντων που ενδεχομένων αποκτούν και μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, δε μπορεί να υποκαταστήσει η Μονάδα την Πολιτεία. Χρειάζεται ισχυρή πολιτική βούληση για να εντάσσονται ισότιμα αυτά τα άτομα στην κοινωνία».

Αναφορές για την προσβασιμότητα στα ΑΕΙ στη νομοθεσία

Η πρώτη αναφορά σε νόμο για θέματα ΑμεΑ στην Ανώτατη Εκπαίδευση έγινε το 2007. Επρόκειτο για μία γενική αναφορά του ν. 3549/2007, που προέβλεπε τη λειτουργία -- μέσω του Εσωτερικού κανονισμού του κάθε ΑΕΙ-- σε κάθε Τμήμα «η σύσταση και λειτουργία υπηρεσίας υποστήριξης φοιτητών και σπουδαστών με σκοπό την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς αυτούς για την ομαλή μετάβαση από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την υποστήριξη φοιτητών και σπουδαστών με αναπηρία ή φοιτητών και σπουδαστών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και την επιτυχή περάτωση των σπουδών τους».

Ακολούθησαν κάποιες επιπλέον αναφορές στον ν. 4009/2011 (επονομαζόμενος και ως «νόμος Διαμαντοπούλου», για τη διευκόλυνση της φοίτησης των φοιτητών με αναπηρία, αναφορικά με θέματα φοιτητικές μέριμνας, τον τρόπο εξέτασης και τις προβλέψεις για το ανώτατο όριο φοίτησης. Επίσης, στον ν. 4485/2017 (επονομαζόμενος και ως «νόμος Γαβρόγλου» για τα ΑΕΙ) προστέθηκαν αρκετές αναφορές για τη μέριμνα της ισότιμης μεταχείρισης των φοιτητών και την πρόσβαση σε συγγράμματα.

Ωστόσο, καθεαυτό το ζήτημα της προσβασιμότητας στα ελληνικά ΑΕΙ, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούν τα Ανώτατα Ιδρύματα να εντάσσουν τους φοιτητές με αναπηρία στην ακαδημαϊκή κοινότητα ήρθε στο προσκήνιο με τον ν. 4957/2022, επονομαζόμενος και ως «νόμος Κεραμέως» για τα ΑΕΙ.

Πιο συγκεκριμένα, ο νόμος προβλέπει την υποχρεωτική οργάνωση και λειτουργία Μονάδας Ισότιμης Πρόσβασης Ατόμων με Αναπηρία και ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε κάθε ΑΕΙ, τη σύσταση αρμόδιας Επιτροπής για την Πρόσβαση Ατόμων με Αναπηρία και ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όπως και την κατάρτιση σχετικού Σχεδίου.

Αναλυτικότερα, η Επιτροπή αποτελεί συμβουλευτικό όργανο του πανεπιστημίου και έχει ως αποστολή την υποβολή εισηγήσεων στα αρμόδια όργανα για τη χάραξη και την εφαρμογή της πολιτικής ισότιμης πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία και ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Μεταξύ άλλων, καταρτίζει το Σχέδιο για την ισότιμη πρόσβαση, όπου προβλέπονται όλα τα αναγκαία μέτρα.

Αθηνά Καστρινάκη

ΦΩΤΟ ΕΚΠΑ

Λεπτομέρειες στη συνδρομητική σελίδα του ΑΠΕ-ΜΠΕ.

© ΑΠΕ-ΜΠΕ ΑΕ. Τα πνευματικά δικαιώματα ανήκουν στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ΑΕ.

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή από επισκέπτες της ιστοσελίδας.

